PARTICULARITĂȚI SOCIODEMOGRAFICE ȘI COMPETENȚE SOCIALE ALE COPIILOR ÎN SITUAȚIE VULNERABILĂ DIN CENTRELE DE PLASAMENT

SOCIO-DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS AND SOCIAL SKILLS OF VULNERABLE CHILDREN FROM PLACEMENT CENTERS

Cristina COROBAN, ORCID: 0000-0001-8040-0909
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 316.344.7:364.046.6-053.2

According to national statistics, in the Republic of Moldova children continue to be a part of the population with a high degree of vulnerability. The poverty rate among children was 26% in 2020. Moreover, 10% of Moldovan children are exposed to extreme poverty. Children in vulnerable situations from placement centers have poorly developed social skills. In this context, the development and improvement of social skills of vulnerable children becomes imperatively necessary. The PRODOCS NGO carries out activities that contribute to the development and improvement of social skills for children from 8 placement centers. Social skills help to improve children's positive behavior and also, to reduce negative behavior.

Keywords: children in a vulnerable situation, poverty, social skills, vulnerability.

INTRODUCERE

În Republica Moldova, copiii constituie un segment al populației cu grad înalt de vulnerabilitate. Sărăcia în rândul copiilor încă înregistrează o rată ridicată, în pofida scăderii modeste înregistrate în ultimii ani. Conform datele statistice, din totalul populației aproximativ 21,6% sunt copii și adolescenți. Rata sărăciei în rândul copiilor a fost de 26% în 2020 [1, p. 7]. Alarmant este faptul că mai mulți copii moldoveni sunt expuși la sărăcie extremă, la o rată de 10% înregistrată în 2020. Una dintre variabilele determinante ale sărăciei în rândul copiilor este zona de reședință, având în vedere că gospodăriile cu copii din zonele rurale prezintă un risc mai mare de sărăcie. Din perspectiva gender, aproximativ 48% dintre copiii cu vârsta între 0 și 17 ani sunt fete (BNS, 2021). Adesea sărăcia este asociată cu lipsa locurilor de muncă, consumul de alcool, violența sau/și neglijarea copiilor, lipsa condițiilor de trai și cu dizabilități. Sărăcia în sine NU este un motiv de a separa copilul de părinții săi, deși datele factuale ne prezintă multiple situatii de acest gen. Autoritatea tutelară locală pune în aplicare criterii clare care susțin interesul copilului și NU se orienteaza pe separarea copilului de familie în situațiile în care:

– dezvoltarea copilului nu este pusă în pericol în familie;
– părinții au dorința și potențialul de a-și educa și îngriji copiii;
– relația părinte-copil este pozitivă și securizantă pentru copil.

Drepturile fundamentale ale copiilor din Moldova sunt protejate de Constituție și

de actele de lege și decretele naționale. Protecția și promovarea drepturilor copiilor și adolescenților sunt asigurate prin legislația țării. Asigurarea interesului superior al copilului prevalează și este asigurată la stabilirea unei forme alternative de ocrotire a copilului, atunci când familia nu mai este o resursă sigură pentru dezvoltarea copilului.

Copiii în situație vulnerabilă inregistrează competențe sociale slab dezvoltate. În acest context, dezvoltarea și îmbunătățirea **competențelor sociale** la copii în situație vulnerabilă devine un imperativ. Deținerea competențelor sociale de către copii facilitează interacțiunile pozitive ale acestora cu normele culturale și morale. Competențele sociale actionează ca un pattern comportamental [2, p. 74] de relaționare în plan social, astfel încât să permită atingerea propriilor obiective concomitent cu respectarea nevoilor celorlalți.

MATERIAL ȘI METODE

Un exercițiu de validare a practicilor individualizate și incluzive de abordare a situațiilor de vulnerabilitate la copii a realizat **Asociația PRODOCS** prin implementarea proiectului „De la Vulnerabilitate la Incluziune" susținut financiar de Fundația pentru copii Pestalozi din Elveția. Scopul general al proiectului este de a contribui la îmbunătățirea accesului la educație de calitate prin asigurarea incluziunii socio-educaționale a beneficiarilor din 8 Centre de plasament partenere din raioanele: Anenii Noi, Drochia, Fălești, Glodeni, Hâncești, Telenești, Ștefan Vodă.

Obiectivele Proiectului se conturează prin desfășurarea activităților pe 3 niveluri:

– la nivel de Centre de plasament prin activități de suport școlar și de dezvoltare a abilităților sociale adresate copiilor;

– la nivelul instituțiilor de învățământ prin activități de instruire și mentorat pentru profesori și oportunități de participare a copiilor în procesul decizional al școlii/ centrului;

– la nivel de autorități publice locale prin ateliere de lucru, advocacy și ajustare a cadrului normativ ce se referă la serviciul de plasament temporar.

Pentru testarea dezvoltării sau îmbunătățirii competențelor sociale la copiii din centrele de plasament, semestrial se aplică un set de instrumente cantitative și calitative.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Competențele sociale evaluate de studiu se orienteaza pe:

1) comunicarea și ascultarea interlocutorului;
2) gestionarea problemelor și conflictelor;
3) lucrul în echipă și cooperarea;
4) adoptarea unei atitudini afective;
5) motivarea unei persoane sau a unui grup.

În cadrul studiului realizat în decembrie 2022 au participat *69 de copii* din toate raioanele vizate de proiect după cum urmează: Drochia – 15 copii, Olănești – 14 copii, Hâncești – 13 copii, Ștefan Vodă - 11 copii, Anenii Noi – 9 copii, Telenești – 5 co-

pii și Călărași – 2 copii. Dintre copiii participanți la studiu: 33 sunt fete, iar 36 băieți, fiind cuprinși cu vârsta între 7 și 12 ani – 40 de copii și în pe 13 și 17 ani – 29 de copii. Ca efect direct al intervențiilor proiectului se remarcă performanțe substanțiale înregistrate la nivelul tuturor indicatorilor supuși estimării. Astfel, mai mult din trei sferturi dintre copiii respondenți au indicat că activitățile proiectului le-au facilitat relaționarea cu ceilalți colegi prin inițierea de noi prietenii, îmbunătățirea comunicării, participarea la activități de grup, ceea ce le-a permis și adaptarea rezonabilă la situațiile noi (Fig. 1).

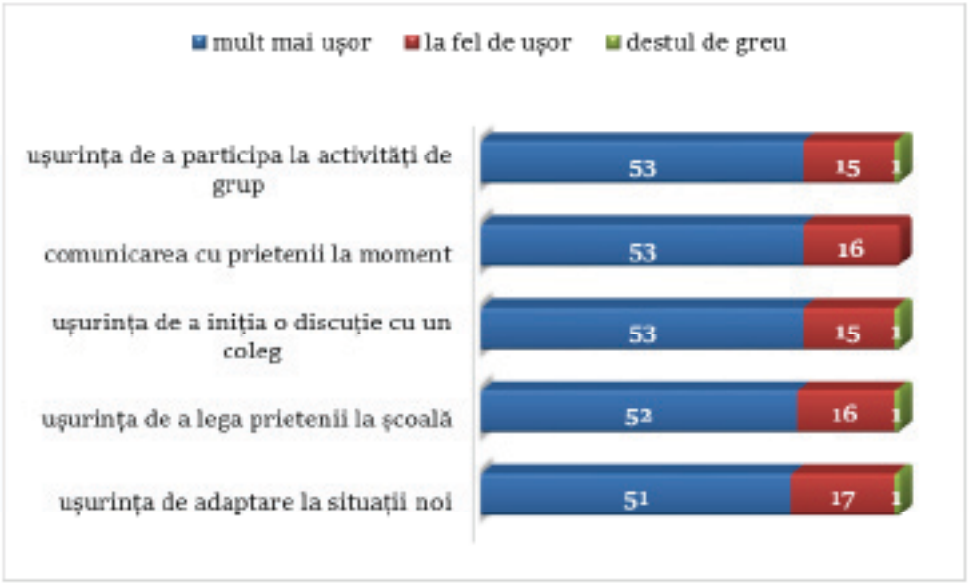

Fig. 1. Abilități de relaționare și integrare în grupul de prieteni a copiilor din plasament, respondenți

O altă performanță a intervențiilor proiectului constă în dezvoltarea și consolidarea abilităților de gestionare a stărilor afective și emoționale ale copiilor. Ca dovadă, jumătate dintre copiii respondenți (34 din 69 de copii) au indicat că *foarte rar* li s-a întâmplat ca să supere interlocutorul în timpul convorbirii cu acesta, fiecare al treilea a menționat că actualmente aceste situații sunt mai rare decât anterior, iar 8 copii rămân încă a fi tributari vechii forme de relaționare (Fig. 2).

Această performanță i-a ajutat pe copii să înțeleagă și să empatizeze cu prietenii lor, atunci când sunt triști sau supărați, motiv pentru care cca 77% dintre ei au indicat că le este *mult mai ușor ca înainte* să facă față acestei solicitări (Fig. 3).

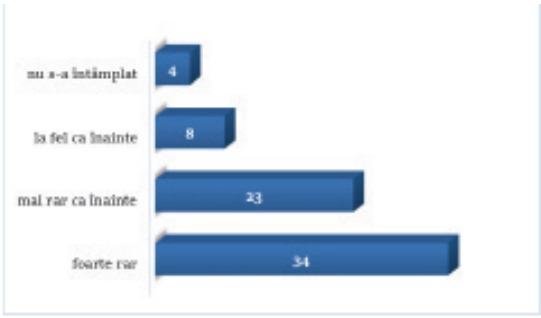

Fig. 2. Situații de supărare a prietenilor în timpul comunicării, respondenți

Fig. 3. Înțelegerea stărilor emoționale ale prietenilor, respondenți

Ca urmare a relaționării mult mai facile, respondenții au indicat că le este mai ușor să recunoască că au greșit și, în consecință, să-și asume responsabilitatea pentru faptele lor (Fig. 4).

Asumarea responsabilității acțiunilor personale constituie factorul și motorul principal al activităților în comun cu semenii, fapt ce reiese și din Figura 5.

Fig. 4. Asumarea responsabilității, respondenți

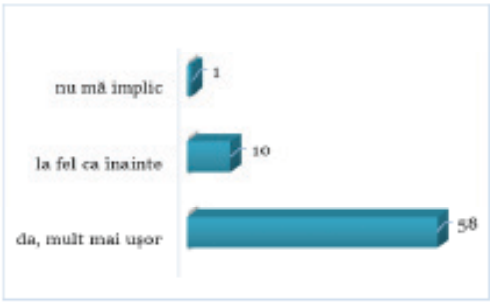

Fig. 5. Implicarea în activități comune, respondenți

Un alt avantaj al activităților proiectului, în acest context, este sporirea capacității copiilor de a-și organiza programul zilei și de a lua unele decizii în activitățile proprii. Astfel, 56 de copii din 69 care au participat la studiu, sau cca 81%, au menționat că le este mai ușor acum să ia decizii referitor la diferite aspecte ale vieții personale și să-și organizeze programul zilnic (Fig. 6). Exact în aceeași pondere, copiii respondenți au evaluat și capacitatea lor de a-și planifica timpul pentru școală, teme și timpul liber, concretizând relevanța și coerența dintre activitățile proiectului.

Tot aici a fost indicat și faptul că, la moment, copiilor le este mai ușor să accepte și părerile diferite ale colegilor lor (Fig. 7), demonstrând astfel abilitatea de a înțelege acțiunile celorlalți, acțiuni care sunt produsul direct al deciziilor luate.

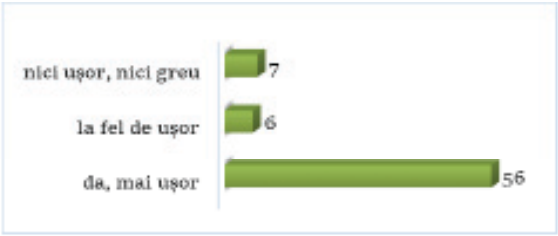

Fig. 6. Luarea deciziilor și organizarea programului zilnic, respondenți

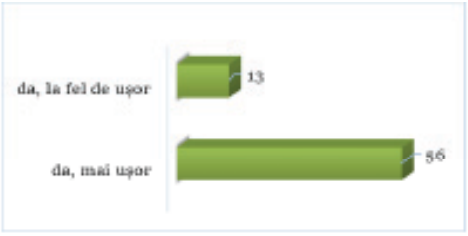

Fig. 7. Acceptarea părerilor diferite, respondenți

Dezvoltarea unor abilități de a-i înțelege pe ceilalți a determinat și consolidarea capacității de a soluționa situațiile conflictuale. Astfel, 44 de copii, beneficiari ai proiectului, sau cca 64%, au specificat că dețin abilități necesare de a se descurca pe cont propriu în aceste cazuri. Fiecare al patrulea copil a indicat că are nevoie de puțin ajutor pentru a face față la astfel de situații, iar 7 copii au într-adevăr nevoie de ajutor (Fig. 8).

În situațiile dificile, 56 de copii, sau 81%, au menționat că dețin o rețea de persoane mai vastă ca cea anterioară la care ar putea apela. Fiecare al 6-lea copil a indicat că va apela, în caz de necesitate, la aceleași persoane ca și în perioada precedentă (Fig. 9).

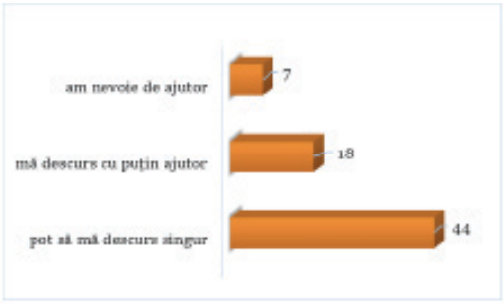

Fig. 8. Gestionarea stărilor conflictuale, respondenți

Fig. 9. Cunoașterea rețelei de persoane de suport, respondenți

CONCLUZII

Per ansamblu, se atestă un succes vizibil pe dimensiunea reușitei semestriale a copiilor beneficiari ai activităților proiectului la nivelul tuturor indicatorilor supuși evaluării, fapt ce demonstrează eficacitatea și pertinența intervențiilor proiectului în abilitarea copiilor pentru incluziunea școlară și socială.

Dezvoltarea competențelor sociale la copii în situație vulnerabilă poate fi realizată printr-un efort comun al angajaților centrelor, pedagogilor din școlile incluzive partenere școlilor, dar și prin cooperarea constructivă și continuă cu colegii de clasă și părinții acestora. Rezultate (deși modeste) se atestă la fiecare evaluare semestrială și se pot

evidenţia doar după o intervenţie de lungă durată şi după realizarea unui program de dezvoltare personală pentru copiii din centrele de plasament temporar, adaptat la nevoile individuale și sociale ale copiilor.

Formarea competenţelor sociale la copii în situaţie vulnerabilă este direct influenţată de abilitatea de a crea relații sociale funcționale cu ceilalți copii și adulți din viața lor. Deținerea competențelor sociale de către copii îmbunătățește comportamentul pozitiv al copiilor și reduce comportamentul negativ. În timp ce previne în mod eficient o varietate de probleme, cum ar fi consumul de alcool și droguri, violența, absenteismul și agresiunea, exersarea competențelor sociale promovează succesul școlar, sănătatea și bunăstarea generală a copiilor, astfel încât să permită atingerea propriilor obiective concomitent cu respectarea nevoilor celorlalți.

Referințe:

1. Analiza situației copiilor și adolescenților din MOLDOVA. Biroul UNICEF în Moldova. Viena 2022, p. 7. Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/media/8356/file/Analiza%20situa%C8%9Biei%20copiilor%20%C8%99i%20adolescen%C8%9Bilor%20din%20Republica%20Moldova.pdf [Accesat: 13.09.2023]
2. MOSCOVICI, S. *Psihologia socială a relațiilor cu celălalt*. Iași: Polirom, 1998, p. 74.
3. COROBAN, C. Competențele sociale ale copiilor în situaţie vulnerabilă. În: *Integrare prin cercetare și inovare* 10-11 noiembrie 2020. Chisinau, 2020, p. 259-263.